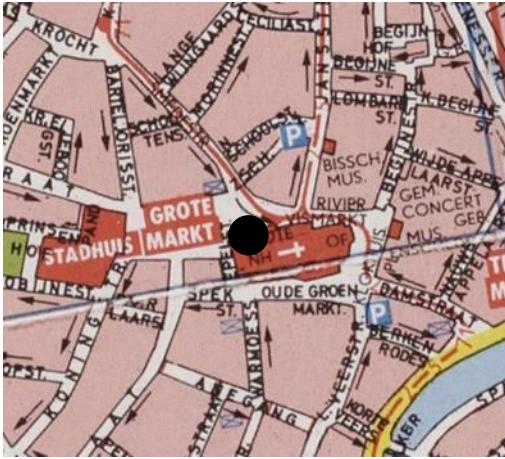

Vishal (zee-vismarkt)

Locatie: Grote Markt tegen noordwestzijde van Grote Kerk

NL-HlmNHA_53001650_K J. van der Heyden; gemaakt in 1690 naar oudere prent, ca. 1525?; Oudste vorm van vishal in ca. 1525

DSC_3905 ; AV ; 23-9-2016 ; Vergelijkbare situatie als op afbeelding links, zij het iets dichterbij genomen. Op bovenstaande foto en afbeelding links is het Klokhuis niet zichtbaar

NL-HlmNHA_53000408_K ; J. de Beijer, 1751; Grote Markt met oude Vishal

DSC_3907 ; AV ; 23-9-2016 ; Vergelijkbare situatie als op afbeelding links. Ook hier is een klein stukje van het Klokhuis op de achtergrond zichtbaar

NL-HlmNHA_54018296 ; S. Engel; 1936; Nieuwe vishal functionerend als vishal

DSC_6989 ; AV ; 12-7-2017 ; Vergelijkbare situatie als foto links

In eerste instantie was er in de middeleeuwen visverkoop op twee plaatsen: de ene was aan het Spaarne bij de Melkbrug (vroeger Visbrug geheten) en de andere was het centrale verkooppunt op de Grote Markt. Tot 1524 stonden de tafels voor visverkoop midden op de markt. (Zie afbeelding uit 1525) Vanwege de vele overlast werden ze in 1524 verplaatst naar de schaduwzijde van de muur rond het dievenkerkhof. De vislucht bleef echter niet te harden. Rond 1603 verrees de eerste vishal. Hij bestond uit een twee galerijen met een looppad er tussen. Binnen de galerijen stonden de visbanken. In eerste instantie was alles aan alle zijden open, maar na veel klachten van de visvrouwen, dat er sprake was van veel koude wind en inwaaien van veel vuil, werd de buitenkant dichtgemetseld. Deze hal stond rond het Dievenkerkhof aan de noordwestzijde van de Grote Kerk

Deze vishal is in 1715 flink verbouwd, mogelijk na een brand. Midden 18e eeuw nam de visvangst af, de bevolking nam af en de vishal kwam steeds meer leeg te staan en raakte in verval. Verder stond hij ook een beetje in de weg. Er was behoefte aan een nieuwe vishal. Dit werd de huidige vishal, die gebouwd werd in de jaren 1767-1769 bovenop het voormalige Dievenkerkhof. Aanvankelijk was het middenpad open. Pas in 1899 werd het middenpad overkapt.

In het verleden werd voor de vishal de visafslag gehouden. De partijen vis werden op de Grote Markt op een afgebakend terrein uitgesteld en bij opbod aan vishandelaren verkocht. Even later werden die partijen in de vishal verkocht aan particulieren. Er werd continu streng gecontroleerd op kwaliteit en hygiëne. Ook het afhandelen van het afval was streng gereguleerd. In de praktijk ging er helaas toch wel eens iets mis. In 1941 kwam de visverkoop in de hal ten einde ten gevolge van de toenemende winkelverkoop en dalende visconsumptie.

Voor de riviervis was er een aparte vishal, die in het verlengde in oostelijke richting van de huidige hal stond. Ook voor gezouten en gedroogde vis was er een aparte markt.

Na beëindiging van de visverkoop in 1941 passeerde een lange rij mogelijkheden voor nieuw gebruik. Ook sloop kwam ter sprake. Dat ging niet door, hoofdzakelijk vanwege zijn positie t.o.v. de Grote Kerk. Sloop van de Vishal zou het aanzien van de kerk zeer schaden. Geopperde mogelijkheden van nieuw gebruik:

wachtruimte voor bus-en tramreizigers, openbare leeszaal, centrum Hervormd Jeugdwerk, Haarlems Bloei (nu VVV). Tenslotte werd de hal in 1955 voor een jaar verhuurd aan de kledingfirma Kreymborg. Dit vanwege een grondige verbouwing van hun pand op de oostelijke hoek Grote Markt/Barteljorisstraat. Om van buiten goed zichtbaar te zijn wilde Kreymborg in de noordgevel vijf grote vitrines bouwen. Hierdoor zou het aanzien van de Vishal nogal beschadigd worden. Met behulp van de Rijksdienst voor Monumentenzorg kon men dit verhinderen. Voor de

vestiging van Kreymborg werden in het interieur de visbanken en de originele bestrating verwijderd.

Een jaar later had de Haarlemse kunstenaarsvereniging De Groep succes om de Vishal tot expositieruimte bestemd te krijgen. Op 9-6-1956 werd de eerste tentoonstelling geopend. Op 20-12-1961 besloot de gemeente Haarlem de Vishal tot onderdeel van het Frans Halsmuseum te maken. De klinkerbestrating werd hersteld en de entreezijde aangepast. Wel kwam er een groot raam in het oostelijk deel van de noordgevel. In 1987 werd de Vishal grondig gerenoveerd/gerestaureerd. Vooral de overkapping werd verbeterd door versteviging van de constructie en de plaatsing van goed isolerend en doorzichtig glas. Hierdoor is een fraai uitzicht op de Grote Kerk mogelijk. Ruim 30 jaar lang organiseerde het Frans Halsmuseum in de Vishal vele tentoonstellingen van meestal moderne en eigentijdse kunst. Sinds 1992 was de Vishal enkele maanden per jaar gereserveerd voor tentoonstellingen door Haarlemse kunstenaars. In 1993 werd de Vishal afgestoten door het Frans Halsmuseum en kwam de Vishal in gebruik bij de Kunstenaarsvereniging De Vishal. Toentertijd waren er circa 150 kunstenaars uit de Haarlemse regio bij aangesloten. Het gaat om hedendaagse kunst. Met vrijwilligers en sponsors is de Vishal nog steeds op deze wijze in gebruik en gezien de drukke aanloop voorziet het in een duidelijke behoefte.

De laatste travee van de Vishal werd gebruikt als opslag en timmerwerkplaats. De Grote Kerk had begin 21^e eeuw al lange tijd behoefte aan een nieuwe entree. Deze laatste travee van de Vishal heeft men gebruikt om een nieuwe entree met bijbehorende winkel en sanitaire voorzieningen voor de Grote Kerk te creëren. Hiervoor is ook een oude reeds lang dichtgemetselde ingang tot de Grote Kerk weer open gemaakt. Ook is toen achterstallig onderhoud aan de Vishal weggewerkt.

Bibliografie kort

(Beek-Mulder, et al., 1993) (Erftemeijer, 2013) (Hengst, et al., 2021)

Bibliografie uitgebreid

Beek-Mulder, J. van en Polman, M. 1993. *De Hallen in Haarlem*. Zwolle : Waanders, 1993. ISBN 90 6630 322 0.

Erftemeijer, A. 2013. *100 jaar Frans Halsmuseum*. Haarlem : Frans Halsmuseum / De Hallen, 2013. ISBN 978 94 6208 037 9.

Hengst, D. den, Kaan, H. en Vermeij, K. 2021. *Het Grote Bavoboek*. Haarlem, Zwolle : WBOOKS, Zwolle / Vereniging Vrienden van de Grote of St.-Bavokerk, Haarlem, 2021. ISBN 978 94 625 8419 8.